

De Staverse jol Elisabeth Jacoba (AM 33)

VISSEN MET DE STAVERSE JOL - DEEL 3

Wieke van Dongen beschrijft in deze derde aflevering de geschiedenis van de Staverse jol *Elisabeth Jacoba* die de laatste jaren onder de naam AM 33 heeft deelgenomen aan de Visserijdagen in Workum. Dat het vissen, zonder motor, met een Staverse jol niet eenvoudig is, zeker als je weinig of geen ervaring hebt, wordt duidelijk in deze aflevering. Tevens wordt verslag gedaan van een bijzondere deelname aan Sail Amsterdam.

MAANDAG 14 OKTOBER 1996

Gezellige drukte vlak voor de start, het koor van de 'viswieven' verspert met hun schip het enige gaatje tussen al die schepen dat zo te zien open staat richting 't Soal en waar zo dadelijk zo'n twintig vissersschepen zich doorheen zullen moeten wurmen. Net op tijd zijn ze weg, we hadden het niet willen missen, want het was een gaaf gezicht en een goed geluid, en dan de chaos als

het startschot valt. Hard afduwen achteruit, dan de kop omduwen om meteen in directe competitie te raken met de ST 48, getrek en geduw over en weer, maar met Piet Bouma toch voor ons, als we tussen klippers en tjalken aan weerszijden aan de wal door dat nauwe gaatje varen. Het zeil is al op, maar vooralsnog kunnen we alleen maar achter elkaar aan. Maar dan, als we ruimte krijgen, komt de kluiver erbij en wordt het magnifiek varen. En dat met maar een paar schepen voor ons, botters, een aak én Piet Bouma. Deze heeft een geheim wapen opstaan, een enorme halfwinder die is gehesen achter de stagfok. Maar waarom vaart-ie zo hoog, je ziet 'm vechten. Maar de vaart gaat er echt uit en dan is hij het haasje, want fluitend zeilen we onder hem door. We zijn vooreerst de snelste jol, vreugde natuurlijk. Minder is dat even later achter elkaar, allerlei botters e.d. over ons heen walsen, dat kost elke keer snelheid en op het laatst worden we nog aardig verneukt als we ruimte moeten geven en daarmee veel hoogte kwijtraken. Lachende derde hierbij is natuurlijk de ST 48 die ineens een stuk hoger ligt.

Twee perken gezet, duidelijk is dat we er nog een beetje moeten inkomen. Alles ging wel met een mooi beheerst vaartje, want we moeten alles op zeil doen en een bijboot is niet voorhanden. Als we daar goed en wel mee klaar zijn, komen de eerste schepen van de strontrace 't Soal uitzeil. Tot onze ontzetting gaan ze deels onder onze netten door, maar er deels ook overheen. Het zal toch niet waar zijn dat, net begonnen, we nu al schade hebben aan de netten? Hoe maak je dat dan weer heel? Het blijft het wel een fascinerend gezicht, een prachtig veld dat zo dicht bij je langs zeilt en dat in de mooiste belichting die je maar kunt bedenken; we liggen frontloge. Later zo mogelijk nog mooier, maar zo mogelijk ook nog hoger varende klippers, ze lijken wel allemaal over onze netten te zijn heengegaan, hoe hebben we ook zo stom kunnen zijn, waarom niet even overstag gegaan en wat dichter onder de wal gekropen.... Ook nog een hoekwantje gezet, bij gebrek aan jonen worden daar stootwillen voor gebruikt. Het hoekwantje heeft Wieke deze zomer in Normandië gekocht, maar dat schijnt maar dan ook werkelijk geheel niet aan de eisen te voldoen, bij de keuring gisteren was slechts sprake van smadelijke blikken en ingehouden hoongelach (haken om de 25 cm aan lijntjes van 30 cm), een wantje dat mogelijk slechts geschikt is als botwantje dat je rond laagwater uitzet op getijdewater.

Daarna teruggezeild naar de haven van Hindeloopen, alwaar goede bekenden van vorig jaar, zoals de LE 51 met Simon, Johan en Rudolf of de ST 48 met Piet, Henk en Jan. En wat smaakt de borrel dan weer goed, eigenlijk wat blijft het goed smaken deze avond. En goed om te zien dat de Brabander er nog staat, we gaan zeker niet op tijd te kooi. Mooie eerste dag, en dat is gevierd.

DINSDAG 15 OKTOBER 1996

De wekker staat op 06.30, om 06.45 bevind ik mij in een leeg toiletgebouw voor de nodige verfrissing van lijf en leden met het enige dat voorhanden is, koud stromend water. En een washandje natuurlijk. Om 08.00 kunnen we varen, we hebben een gast aan boord, Siep Boersma, we kennen hem van vorig jaar. Toen wij naar de wal waren gegaan om netten te klaren, en we daarmee erg onhandig bezig waren, wisten wij veel, toen was daar ineens deze Siep als de grote tovenaars, in een vloek en een zucht leek toen het karwei geklaard, ineens konden wij ook wat we iedereen al hadden zien doen! Want zo pril als wij ter visserij waren getogen, zo pril was er geeneen en een beetje extra expertise (van een overigens beminnelijk mens, ook een groot schaatser, al helemaal niet verkeerd) is meer dan welkom.

Met een mild briesje naar ons stekkie gezeild, netten gehaald, ze zijn heel (toch een klein wonder) en zitten lekker vol. Ook al twee snoekbaarzen, wat zijn dat toch een mooie beesten en goed voor de besomming. Het hoekwantje geeft zelfs wat, een strop- per (ach, hoe zielig...) en een paar botjes, hoe is het mogelijk. Voor anker gegaan, zomerweer in de kuip (october is very warm, for june, july, isn't it?), de netten aan boord geklaard, les gekregen in het doden van krabben, ook hoe je de zak kunt vinden waar de vis inligt. Nooit meer snijden in de netten?, het zal toch niet waar zijn.

Visserijdagen Workum 2001. Foto R.J. Bijl.

Ondertussen nog een dagschotje gedaan, na de lunch opgehaald, zat niets in, zonde van de moeite. Omdat we morgenvroeg in Workum moeten zijn voor de afslag, er weinig wind wordt voorspeld, zetten we de netten een beetje daar in de buurt. Vorig jaar waren we met ons eerste schot (out of the blue) zeer gelukkig, zo ongeveer op die plek proberen we het maar weer.

's Avonds weer mooi geborreld in de haven van Hindeloopen, merkwaardig hoeveel mensen op de geur van oude jenever afkomen. Ook wordt een begin gemaakt met het vervaardigen van een goed hoekwant, lange lijnen is de boodschap, jammer dat we een te kleine bak hebben om vanuit te schieten. In de Brabander is het later nog weer gezellig, alweer geen lange nacht.

VRIJDAG 18 OKTOBER 1996

Om dik 8 uur vertrekken we, Siep die ons inmiddels zo heeft geholpen en les heeft gegeven, is er weer bij. Evenals wij zelf, geniet ook hij van dit mooie samengaan van zeilen en vissen. Er komt meer wind, al gauw leggen we een paar reven in het grootzeil, we moeten natuurlijk wel beheerst kunnen wenden en

Het achterschip van de Elisabeth Jacoba, de jonen liggen klaar...

Met de jol op sleeptouw. Fok neer, het vissen kan beginnen. Foto Pieter Nijdeken.

varen als we de draden uit de zee moeten plukken. Nou dat valt dan ook helemaal niet mee vandaag de dag.

Kijk, we krijgen de vaart er aardig uit, maar als zo'n hoekwant dan nog ergens vastzit ben je toch niet flexibel genoeg in deze wind om te kunnen voorkomen dat het dunne lijntje breekt. En zo geschiedt. Dus op naar de andere joon, wel eerst een markerings-joon uitgooien, want anders weten we niet meer waar we zijn. Nou, het zit niet mee, we zijn een stuk kwijt. Wel al een paar palingkies gevangen, maar er ligt nu dus nog een stuk hoekwant op de bodem. Dat betekent dreggen, je moet alles proberen tenslotte, zien hoe je zo iets frèlgs te pakken krijgt, dat geloof je toch niet serieus. Maar goed, zien hoe we langzaam zeilend in deze wind dwars op dat stukkie net kunnen varen, met de dreg aan een dun lijntje uit. En laat dat nou ook nog lukken, ongeloof op onze smoelen, maar er komt toch echt nog een stuk lijn aan te hangen met nog wat meer van die palingkies eraan vast. De wonderen zijn de wereld nog niet uit, zo zie je maar weer eens.

Als dit achter de rug is moet ook ons staand want eruit. Ook makkelijker gezegd dan gedaan, want dat wordt echt tobben. We denken dat we hoog aan de wind kunnen halen, maar als we

In actie tijdens de visserijdagen. Foto Pieter Nijdeken.

daar goed en wel mee bezig zijn, blijkt het net helemaal te zijn uitgewaaid en nu pal in de wind te ligen. Wat een gesodemierter. Eerst de fok op, hoogte houden, fok af want we gaan te hard, dan bóómen, als de donder bómen! Maar wat is dat zwaar in deze golven en niet ongevaarlijk ook, zien dat ik niet van dat voordek aflazer want tijd om nu nog even een zwemvessie aan te trekken is er niet. Dan krijgen we het spul onder controle, we liggen recht in de lijn van het net en er is enige voortgang. Het is druk op het voordek want nu wordt er vanaf de voorsteven gehaald en dan valt de kop ineens weer af, over het net heen. Dan als de sodemierter die lange boom naar de andere kant, in een vliegende seconde goed zien te plaatsen, dan hangen op die boom en... dan lukt dat ook nog weer. En dat herhaalt zich dan natuurlijk nog een enkel keertje, zwaar werk voor dit loze schrijvertje. Met enig geluk ook niet in de zee geduveld, al heb je toch ook een boom om je aan vast te houden...

Bij al deze inspanning om de eerste twee netten naar binnen te halen blijkt dit niet voor niks te zijn geweest, we hebben rijk gevangen, een stuk of vijf snoekbaarzen, nauwelijks krabben, wel weer bot en blei. Maar nu moeten we goed overleggen hoe we het andere net gaan binnen halen. De fok staat er weer bij en wat gaat het dan hard in deze wind, wat is dat weer mooi zeilen.

Nou dat tweede net ging ook niet echt vlotjes, maar ook daar zat vis in, alweer 5 snoekbaarzen, met van gister meegeteld hebben we het ongelooflijke aantal van 18 snoekbaarzen en dan niet eens van die kleintjes ook. Groot is de vreugde, alleen dit gelooft toch eigenlijk niemand, hoe krijgen we dit verteld en als we dat doen dan natuurlijk zonder de coördinaten te geven van dit stukje rijke visgrond.

Voor anker liggend hebben we geluncht en aan boord de netten geklaard, ook dat beheersen wij inmiddels (zolang het tenminste maar niet al te erg in de war zit), daarna nog heerlijk gezeild. De zon schijnt, het waait stevig, we vliegen door het water en om het roer wordt gevochten. Als we de LE 51 voorbijvaren laat ik aan Simon even een mooi exemplaar van de snoekbaarzen zien. Hij kijkt of het water in de fik staat, vraagt of dat alles is, ja dat is alles, alleen nog een botje gevangen. Dat wordt nog wat, hij kijkt ons nog lang na.

's Avonds in de Brabander, waar we met de hele bemanning aanwezig zijn en ook nogal wat van andere schepen, waar iedereen jarig is, zijn de kelen dorstig en is de stemming goed. Het loopt tegen half vier in de nacht als we proberen toch nog een beetje zachtjes van de Brabander weer naar boord lopen. Het was me het dagje wel, trouwens die andere dagen mochten er ook wel zijn, wat was dit een mooie week.

ZATERDAG 19 OKTOBER 1996

Terug in Workum zijn we zo ongeveer de laatsten. Vlug halen we de vis van boord en gaan in de rij staan. Na het wegen maar eens even een mooie uitsmijter gaan eten bij Séburch, en dan wachten op de afslag. Wat jammer met zo weinig publiek, botjes waar helemaal geen vraag meer naar is, dat is toch zonde. Ook jam-

Vissen is zwaar werk.

mer voor Doede die toch weer geweldig zijn best staat te doen, maar echt leuk is toch anders.

Dan de prijsuitreiking. Een mooi feest, grote gezelligheid onder elkaar, een mooie burgermoeder, traditioneel veel prijzen, het Jollenlied is gezongen. En wij van de AM 33, wij met al die snoekbaarzen, met maar 1 keer een behoorlijk hoekwant, wij zijn derde geworden. En dat stemt ook heel tevreden. Alles op zeil moeten doen, volgend jaar een bijboot, een goed hoekwant en veel snoekbaars en dan zal het waarachtig wel weer lukken. Dit was een onvergetelijke week, die te boek zal blijven staan als die week in

"Bieden jullie echt niet meer?" Foto Diane Kuijpers.

oktober waarin de nazomer warm zinderde over de zompige zee.' Het visserij nummer wat nodig was om aan de zeilende visserij mee te kunnen doen is samengesteld uit AM (Amsterdam) en het bouwjaar 1933 (AM 33). Toen mijn moeder dit zag zei ze: 'Heb je het schip naar mij vernoemd?' Haar voorletters zijn A.M. en haar geboortjaar is 1933. Samenloop van omstandigheden? Het is een bestaand visserijnummer geweest. In 1927 heeft een tjalkje uit Amsterdam het nummer gebruikt, waarschijnlijk om naast het vrachtvervoer ook wat te vissen, een merkwaardige combinatie maar voorstelbaar.

SAIL 1995

In 1995 konden wij met de jol mee te doen aan het evenement Sail Amsterdam. We wilden er een reeks van maken, elke keer met een ander schip. (In 2000 was de motor Kage naar *Maria-Lijntje* helemaal gerestaureerd en participeerden we hiermee aan de 'Zalmtocht' vanuit Woudrichem.)

Als aanbrengrtocht kozen we ditmaal voor de Palingrace ook vanuit Friesland naar Amsterdam. Deze tocht was georganiseerd in de vorm van een wedstrijd voor de grotere schepen over het IJsselmeer. De baan was via een aantal tonnen richting Noord-Zuid van Lemmer naar Lelystad en vandaar naar Amsterdam. We hebben dankzij de forse bries erg hard gevaren en zijn glorieus tweede geworden toen we over de finishlijn bij Durgerdam stoven. Wij beschouwden dat als een ware prestatie (in een veld van twee jollen) en werden gememoreerd als het enige volledig vrouwelijke team tijdens de prijsuitreiking. Tijdens het eigenlijke evenement hebben we nogmaals aan een wedstrijd meegedaan voor Durgerdam met als bemanning Carla Kotter en haar dochter. Door windstilte zat hier weinig vaart en veel gezelligheid in. Het was een goede gelegenheid om zwemmend af te koelen met een touw aan de boot voor het geval er een windvlaag zou komen.

ANSICHTKAART

Het mooiste moment tijdens dit mega evenement was de commercie. Op de derde ochtend wandelden we langs de kade en viel mijn oog op de standaard met ansichtkaarten bij een verkooptent. Er was een kaart met een blank houten schip en een uitzonderlijk groot bruin zeil wat vergelijkbaar was met ons tuig. Getroffen door de robuustheid van het beeld keek ik beter. Ik voelde me bevestigd in de schoonheid van ons nationaal varende erfgoed en herkende dat dit precies was wat Sail voor me betekende. Daarom deden we mee, dit keer met de jol. Toen drong het tot me door dat het ons schip was, wat bijna te indrukwekkend was voor die ansichtkaart. Ik herkende de grote fok, onze sailvlag en mijn knieën onder het grootzeil. Ons schip was gefotografeerd tijdens de intocht van de Tallships vanuit IJmuiden naar Amsterdam. Wij hadden gezeild, geheel onwetend dat dit via de kranten verboden was. Dit was door Nico Koster opgemerkt en gefotografeerd en diezelfde nacht nog door Art unlimited als ansichtkaart gedrukt. Hiermee was onze jol vereeuwigd en gedistribueerd voor al het Sailpubliek.

Tekst: Wieke van Dongen

Met dank aan Carla Kotter, Zoetermeer.